

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4. szám, földszint) és minden könyvkereskedésben kapható:

KÖZÉPISKOLAI OLVASMÁNYOK.

Hevesi Lajos. *Jelky András bajai fju rendkívüli kalendáriai ötödfél világrészben.* Történeti kútforrások alapján a serdültebb ifjúság számára. Negyedik javított kiadás, 72 képpel. Diszkrétésben 6 K.

Hanusz István. *Az állatok világából.* 92 szép kép-pel. Kötve 2 K 40 f. diszkrétésben 3 K 20

Herodotos történeti könyvei. Ford. Geréb József. 3 kötet 8 K.
Görögül és magyarul, 3 kötet 16 K.

Hatszáz Magyar Nemzeti Dal. Szavaltatok és dalok gyűjteménye. Angol vászonkötésben 2 K, aranyozott diszkrétésben 3 K, dúsán aranyozott diszkrétésben, aranymetsszéssel 4 K.

Jókai Mór. *A magyar nemzet története.* Regényes rajzokban. Magyar festőművészek festményei után illusztrálva. 3 kötet füzve 13 K, vászonkötésben 19 K.

— *Regék.* (V. K. 21.) 40 f.

Tartalom: A holtak harca A tündérő fia. Az atya nyílai. A Zomotor. A csillaglovás. Csaba íre. A fehér sas. Stambulig lött nyíl. Hadak útja. — A tengerszem tündére. Thonuzoba.

— *Csataképek a magyar szabadságharcból 1848–1849.* Illusztrált diszkrétésben. Kötve 8 K.

— *Válogatott beszélei.* Kötve 3 K 20 f.

Kölcsey Ferenc. *Parainesis* és egyéb szószoki művei. Kötve 1 K 40 f.

Középkori ázsiai utazók. I. Rubruqis: Utam Tatárországban. II. Marco Polo könyve. Franc. fordította és jegyzetekkel ellátta dr. Brozik K. Három képpel 2 K.

Külföldi tant. Magyar költők műfordításai. Kötve 4 K.

Lamb K. és M. Shakespeare mesék. Bevezetéssel Shakespeare rövid életrajzával ellátta Mihály J. Átn. Volf Gy. Kötve 4 K 80 f.

Magyar költők. Költeményes gyűjtemény. A régebbi és újabb verselés történetével, a költők rövid élet- és jellemrajzával Dr. Tolnay Lajostól. Diszkrét angol vászonkötésben 2 K 40 f.

Müller Dániel. *Az ó-kor története.* Átdolgozta Dr. Mangold Lajos. 2. kiadás 4 K.

Pór Antal. *Hellas fölírata és hellen államregiszegek.* 2 K 80 f.

Plutarchos. *Életrajzok.* Ford. Szilasi Mária. Kötve 4 K.

Regék, arab. Fordította Vörösmarty Mihály. Két kötet. Címképes kiadás. Diszkrétésben 12 K.

Schiller Frigyes. *A harmincéves háború története.* Fordította Farkas István. Kötve 6 K.

— *Költeményei.* Fordították Szász Károly, Vargha Gyula és Váró F. Kötve 4 K.

Sebestyén Gyula. *Az Árpádok története.* 3 K.

Selonszkij N. N. *A jövő világából.* Fantasztikus regény. Fordította Ambrozovics Dezső 3 K.

Szinnyei József. *Az ezer tó országa.* (Finnország) 5 K 60 f.

Szitnyai Elek. *Levelek egy tanuló ifjához.* Vászonkötésben 2 K. 80 f.

Székely Aladár. Arany János «Toldi»-ja. Tanulmány 1 K 60 f.

Szavaltókönyv. Szavaltásra legalkalmasabb költői és prózai művekből összeállított gyűjtemény. Diszkrétésben 1 K 60 f., angol vászonkötésben 2 K.

Tennyson Alfréd. *Költői beszédek.* I. Arden Enoch. II. király idyllek. Kötve 1 K 60 f.

Thukydides. Ford. Zsoldos Benő. Kiadta az Akadémia. Három kötet 6 K 40 f.

Tompá Mihály összes költeményei. Egy kötet. Diszkrétésben 4 K.

Tibulus elegiái. Ford. Csengeri János. Diszkrétésben 2 K 80 f.

Vas Gereben. *A régi jó idők.* Regény számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *Nagy idők, nagy emberek.* Magyar korrajz, számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *Egy alispán.* Magyar korrajz, számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *A nemzet napszámossai.* Számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *A pörös atyafiak.* Számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *Életunt ember, Urambátyám és én, régül adomák.* Számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *Garasos arisztokrácia.* Számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *A tekintetes urak.* Számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *A jurátus élet.* Korrajz; elbeszélések és adomák. Számos rajzzal. Kötve 5 K 60 f.

— *Dívi.* Korrajz. Számos rajzzal. A kötet végéhez számos adoma van csatolva. Kötve 5 K 60 f.

Verne Gyula. *Antifer mester csodálatos kalendáriai.* 72 képpel. Kötve 7 K 20 f.

— *Senki fia.* Regény. 83 képpel. Kötve 7 K 20 f.

— *A «Cynthia» hajótöröttje.* Fordította Gaal Mózes. 22 képpel 3 K 60 f.

— *A francia zászló.* Fordította Gaal Mózes. 40 képpel. Kötve 4 K.

— *Grant kapitány gyermekei.* 172 képpel. Vászonkötésben 7 K 20 f.

— *Utazás a tenger alatt.* 107 képpel. Kötve 3 K 60 f.

— *A rejtelmes sziget.* Három részben. 136 képpel. Kötve 4 K 80 f.

— *Keraban, a vasfejű.* Regény. 40 képpel. Kötve 5 K 20 f.

— *Az Orinocoon fölfelé.* Fordította Gaal Mózes. 49 képpel. Vászonkötésben 4 K 80 f.

— *Bombarnac Klaudius.* Egy hírlaptudósító jegyzet-könyve. 54 képpel. Kötve 5 K 20 f.

Vörösmarty Epikai költeményei. Diszkrétésben 5 K.

— *Lyrái költeményei.* Diszkrétésben. A költő arcképevel és életrajzával Gyulai Páltól. Diszkrétésben 5 K.

Varga Ottó. *Magyarország története.* A Kisfaludy-Társaság által Lukács Krisztina-díjjal koszorúzott pályamunka. Képekkel gazdagon illusztrált kiadás. Vászonkötésben 16 K.

Zrínyi Miklós gr. *Szigeti veszedelme.* Az első 1651-iki kiadás után. Olcsó kiadás. Vászonköt. 1 K 40 f.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	<i>Kéziratokat nem adunk vissza.</i>
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>		

BURKUS.

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes. 7

Bogdán Gergelyéknél vasárnap délután leültem a tornácba (mikor vendégek nem jöttek) s néztem a díófát, a verebeket. Bertuska, a kis árva, a négy cicával mellém kuporodott s faggatott, hogy meséljek neki. A cicák is szeretik a mesét, ő is nagyon szereti. Az a kis gyermek úgy hozzám szokott, hogy a házbeliek nem győztek eléggé csodálni. Bogdán Gergely irlgalomból vette magához, nem volt senkije. Neki elég nagy háza van s ahol húszan ülnek az asztalnál, ott elfér a huszonegyedik is.

Az asztalnál tudvalevőleg a legutolsó hely az inasé. Mellém került a kis rokon leánya is. Én vágtam fel a húst neki, én töltöttem a kis füles pohárkájába vizet. Ő aztán halából mindig nekem köszönte meg először az ebédet. Nem is vette zokon tőle senki, sőt Bogdán Gergely egyszer ki is jelentette, hogy:

— Pista viseli a gondját, dukál, hogy neki köszönje meg.

Ez a kicsiny leánya volt a napsugár, mely belévilágított szomorú gondolataimba. Ha reá néztem, ha az ő sorsára gondoltam, mindig kibékültem a magam helyzetével. Valóságos jótevőm volt. Ezt később sem felejtettem el.

VII.

A volt tanulóársaim és én. Az első tél.

Édes apám az augusztusi vásár alkalmával meglátogatott. Behozta a városba Pityikét is. Pityike éppen akkor jött be a Bogdán Gergely boltjába, melyet joggal nevezhettem már a «mi boltunk»-nak, mikor én javában mértem a sőt a vásáros embereknek. Ezek természetesen nem

örölvé vették a sőt, hanem darabosan. Két krajcárral olcsóbb volt kilója.

— Szervusz, Burkus!
— Szervusz, lelkem, Pityikém!
— Sok a dolgod? Édes apánk is mindjárt jön.

— Nagyon sok a dolgom... Magának néni ke hány kiló kell? Várj egy kicsit, ülj le Pityike arra a ládára... Mit, félkilót mérjek? No, tartsa a kendőjét, néni ke! Hát a fiúk mind jól vannak? A mama emleget-e? Oda három kiló? Csak tessék a sorára várni!

Így folyt a beszélgetés egy ideig közöttünk, míg a rohamosan jövő s mind siető vásárosok száma egy kissé megcsappant. Az erős munkába belé is izzadtam. Kivettem a zsebendőmet és a homlokomat törölgettem. Pityike, amilyen jó, lágszívű gyermek volt, elkezdett sajnálni:

— Szegény Burkus, mégis csak rossz dolgod van, látod!

— Erigy te, már hogy volna rossz dolgom?! Nézd, szinte megtelt már a fatányérom pénzzel. A munkának van látszatja.

— Aztán nem véted el soha a mértékeket?

— Éppen úgy nem, mint te a deklinációkat. Megvan még a Tündér és Bátor? Nem adja el az öreg a vásáron? Kár volna érettük.

— Nem adja el!

— No, annak örvendek. Lajos napját meg fogjátok az idén is ülni Csáko bácsiéknál?

— Megüljük. Elég baj, hogy te nem leszel ott. Ki fogja a tűzijátékot csinálni? Nem is lesz abból semmi!

— No látod, Pityike, nekem is vettétek némelykor hasznomat!

Ismét tódultak a vevők s én vágtam a kis baltával a sőt, raktam a mértékre, separtem be

a kilenc és tizennyolc krajcárokat. Mikor édes apám belépett a boltba, ledobtam a baltát s hozzá szaladtam. Édes apám megölelt, megcsókolt:

— Édes Pistám! Édes jó gyermekem!

Láttam az arcából, kiolvastam a szeméből, hogy igen nagyon örvend. A világ minden kincseért sem panaszkodtam volna. Hát még mikor Bogdán Gergely úr azt mondta, hogy menjek apámmal egy kissé a városba, oda állít mást a sóhoz! Nem volt nálam boldogabb ember a világon.

Mindjárt felszaladtam a szobánkba, megmosdottam, felvettem a vasárnapi ruhámat s negyedóra sem telt bele, újra lenn voltam.

Ezalatt apám beszélgetett Bogdán úrral. Pityike pedig vállalkozott rá, hogy ő fog helyettem sótmérni. Erre azonban nem volt szükség, mert az öreg Márton még nem volt berúgva s oda lehetett őt is állítani.

Pityike azt mondta nekem a piacon, hogy Bogdán Gergely úr dicsért édes apámnak:

— Ügyes a gyermek, lesz belőle talpraesett kereskedő!

— Ezt mondta? — kérdeztem ragyogó arccal. — Lásd, Pityike, engem az öreg Bogdán sohasem dicsért. Rendesen csak a fejét hajtogatta, de én abból nem tudtam megérteni, hogy tetszik-e neki amit csinálok, vagy nem. Csak azt tudom, hogy a segítők egy újjal sem mertek soha hozzám nyúlni.

Édes apám bevitt minket délben a vendéglőbe. Együtt ebédeltünk és olyan jól esett, hogy velők beszélgethettem! Pityike alig győzött a sok mindenféle kérdésre, melyek belőlem omlottak, megfelelni. Édes apám mosolygott:

— Látod, Pityike, ebből a sok kérdésből azt olvasom ki, hogy Burkus nagyon sokszor gondol reánk. Aki egyszer elszakad az édes szülői háztól, annak százszor kedvesebbé válik az. Te is érezed majd, ha távolabb kerülsz hazulról.

— Bizony, — felelte Pityike maga elé nézve. Olyan komoly volt a fiú arca; vajjon mire gondolhatott?

Mikor délután négy órakor elváltunk egymástól, az öreg megkérdezte tőlem:

— Burkus, nincs-e pénzre szükséged?

— Nincs, édes apám. Bogdán úr megtalpalattatta a cipőmet. Legyen szíves, fizesse meg neki.

— Az öreg nem szólott egy szót sem róla, pedig kérdeztem, hogy nem volt-e veled valami költsége.

— Akkor, azt hiszem, nem akarja, hogy mi fizessük meg.

— Ha valamire szükséged volna csak szólj, vagy ird meg bátran, édes gyermekem. Ami szívünknek te éppen olyan kedves vagy, mint a többiek.

Egy darabig én is velők mentem a kocsin. Még Pityike tréfásan azt mondta:

— No, Burkus, mi most veled hazáig meg sem állunk!

— Csak a vámnál, Pityike, ott pedig leugrom, mert ha holnap reggel nem leszek a boltajtó előtt, ki fogja azt kinyitni?

Erre az első látogatásra még sokszor visszagondoltam. Éreztem, hogy milyen hatalmas az a kapocs, mely engem a szülői házhoz, a testvérekhez fűz. De leginkább annak örvendtem, hogy édes apámtól nem fogadtam el pénzt. Aki nek mindennap annyi krajcár és ezüst pénz fordul meg a kezén, mint nekem, az lassankint elveszíti a mohó vágyakozást a krajcár után. Eszembe jutott az is, hogy egy-két hét múlva ismét hozni kell a fiúkat a városba. Ilyenkor édes apámék tömérdek pénzt adnak ki. Beírás, könyv, kosztipénz, ruha... édes apámnak pedig nincs olyan boltja, mint Bogdán Gergelynek, nem hordják oda az emberek hétköznap, vásáros napokon, — sőt a napnak minden órájában.

Azalatt a rövid idő alatt is, hogy a boltba kerültem, annyiban megokosodtam, hogy édes apámnak a vagyonát nem néztem a régi szemmel. Egykor azt hittem, hogy mi nagyon vagyonosak vagyunk, most már láttam, hogy a gazdagságtól nagyon távol állunk.

Augusztus utolsóelőtti napja meghozta nekem azt az örömet, hogy Abády Lacit elvitték tőlünk. A mamája jött érte; szépen a szájába rágta, hogy bűnbánó arccal járúljon az apja elé. Fogadja meg, hogy ezentúl komolyan tanulni fog, mert most már tudja, hogy a boltosinasság milyen keserves dolog.

Laci nem búcsúzott el senkitől. Mindössze reám vetett kicsinylő pillantást. Szörnyű módon lesajnált. Nem volt az utolsó ez a lesajnálás. Mihelyt az iskolaév megkezdődött s az én tavalyi osztálytársaim bejöttek a városba, mind bekukkantottak holmi krajcáros vásárlás ürügye alatt a Bogdán boltjába, hogy engem a zöld posztó köténnyel meglássanak.

— Hát csakugyan igaz? Ejnye, nem is hittük volna!

— Most már hihetitek, mert látjátok! — feleltem az első látogatóknak kiveresedett arccal, erősen bosszankodva.

Sokért nem adtam volna, ha ez a keserű pohár elmúlik tőlem. Egyik-másik tanulótársam nagyon csúfondáros hangon szólított meg; a szeméből egynek-kettőnek részvétet olvastam ki. Ez a részvét még jobban bántott, mint a csufondáros beszéd.

Marcinak. Pedig nincs a világon természetesebb dolog, mintha a testvérek szeretik egymást s az utcán, meg bárhol szóba állanak egymással.

Minden vasárnap délután a fiúkhöz mentem. Pityikének volt egy-két könyve. A könyvtárból kapta kölcsön, vagy a tanulótársaitól. Szívesen olvastam, mert a könyv most már újság volt nekem. Ez volt-e az oka, vagy az, hogy már egy kissé megokosodtam: nem tudom.

GRÓF BETHLEN GERGELY.

Ha jól emlékszem, panaszkodtam is Pityikének vasárnap délután. Ő azt tanácsolta, hogy föl se vegyem. Ne törődjem én senkivel, csak velők. Feri most még szívesebb volt hozzám, mint régebben. Marci az utcán is találkozott velem, amint valami csomagot vittem.

— Hova, Burkus? Nem igen nehéz az a csomag?

— Nem nehéz, Marci! Én most sokkal erősebb vagyok, mint eddig voltam.

— Vasárnap délután várunk. Hoztunk neked hazulról szilvaizet. Édes anyánk főzte. No, szervusz, nekem az iskolába kell sietnem.

Ezért a néhány szóért rendkívül halás voltam

Feri korán kezdett készülni az érettségi vizsgálatra, amelyről Pityike rémes dolgokat mesélt, hogy attól minden diák fél, még a jeles tanulók is. Marci a télen tánciskolába fog járni (mesélte Pityike) s már a vakáció alatt mind kérte a mamát, hogy neki vegyen új fekete ruhát. A nagyobb diákok a télen hangversenyt is fognak az «orgona-alap» javára rendezni s Marci szavalni fog. Természetes dolog, hogy neki a fekete ruhára föltétlen szüksége van.

Pityike azt is elmesélte, hogy Etus már két év óta zongorázni tanul s francia-leckéket is vesz külön az apácánál. Neki is kedve volna

beiratkozni a gyorsírászatra, de nem meri kérni az öregét. Hat forint a tandíj.

— Tudod, Burkus, hogy az édes apánk nagyon kért mikor eljöttünk: ne higyjük, hogy ő sokáig győzi a nagy terhet.

Mikor én ezt hallottam, olyan jól esett a tudata annak, hogy reám az öregeknek már nem kell költeniök. Nekem van kosztom, kvártélyom. A ruhám sem kerül sok pénzbe, a cipőmet is a gazdám talpaltatja meg.

Csak az esett rosszúl, ha a fiúkhoz eljöttek az osztálytársaik. Aztán bemutatkoztunk. Az egyik az ötödikbe járt, pedig nem volt nagyobb, mint én, ez Marcinak volt az osztálytársa; a másik Pityikével, ez meg akkora volt, mint egy félig kifejldött tökmag.

Ezek engem a viláért sem tegeztek, hanem azt mondták: «maga». Beszélgettek az iskolai dolgokról s én úgy ültem a szobában, mint egy darab fa. Érezteték velem, hogy én egészen más világban élek, nem vagyok közéjük való. Ez a viselkedés bántott engem. Makacsság szálolt meg. Mikor az egyik kicsinylőleg reám mutatva megjegyezte, hogy a tanult ember mégis csak különb mint a kézműves, kitört belőlem a méltatlanság:

— A tanult emberek között is van elég haszontalan, semmiházi, aki nem érdemi meg a falat kenyeret; aki csak henceg és fenn hordja az orrát!

Ebből tisztességes kis veszekedés támadt. A vendég-fiúk elmentek. Marci azt mondotta, hogy nekem volt igazam s jól tettem, hogy megmondottam a mondanivalót.

Az ősz hamar telt el. Akinek mindennap sok dolga van, az nem is veszi észre, hogy rohan az idő. Nekem már a szövött árúk között is adtak dolgot. A sóból, dohányból, fűszerekből, lisztből hamar kitanúltam. Akár behűnyt szemmel is megtaláltam már a fiókokat, sőt szemmértékre is tudtam volna adni, de a singes árúk már nehezebbek voltak. Irtózatosan féltem az ollótól. Irigykedve néztem Fillingert urat, meg főleg Kozák urat, aki úgy hasította le a kelmét, hogy az ollót sem használta. Aztán hogy tudtak ők a vevőkkel beszélni! A gyöngé árút is ezerféleképpen ajánlották. Ennek ez az előnye, annak az; ez tíz krajcárral olcsóbb, de hússzal többet ér, mint a másik. Megmutattak húszfélét is, az asztalra egész gulákat raktak s ezeket természetesen nekem kellett mind visszagöngyölgötnem, a papirosba becsomagolnom s újra a helyére

tennem. A magas létrán úgy mászkáltam fel, mint egy mokus. Egyszer-kétszer visszasiklott a nagy csomó ruhakelme, Kozák urat majd agyon esaptam vele.

Ez mind megjárta volna, de jött a tél. Be jó azoknak, akik a jól fűtött iskolateremben, vagy odahaza a diák-szobában, a családi ház kényelmes ebédlőjében a könyv mellett ülnek. Bezzeg, a mi nagy boltunkat kifűteni nem lehetett. Ember embernek adta kezébe a kilincset. A hideg betódult az ajtókon. Egyszer a raktárba, máskor a pincébe kellett szaladgálni. A vas átkozottul hideg volt. Hiába húztam fel a keztyűmet, még azon keresztül is éreztem. Az újjaim meggémberedtek. Márton nyitva felejtette az ajtókat, a szél keresztül sivitott a raktáron.

Keserves egy állapot volt. (Folyt. köv.)

GRÓF BETHLEN GERGELY.

Képünkhöz.

Az 1848—49-diki szabadságharc egyik vitéz vezérének, a későbbi olasz tábornoknak, gróf Bethlen Gergelynek, a kolozsvári régi temetőben 1867 óta nyugvó hamvai fölé családja díszes síremléket állított, melyet november első napján avattak föl nagy közönség jelenlétében.

Gróf Bethlen Gergely főleg az erdélyi harcokban, Bem hadjáratában tűnt ki. A szabadságharc kitörése mező-madarasi birtokán érte s onnan sietett Kolozsvárra a már 38 éves férfiú, ahol a nemzetőrök közé állt közembernek. Majd Kossuth megbízásából Mikes Kelemennel megalakította a Mátyás-, később Kossuth-huszárezredet, melynek őrnagya lett. Midőn Szeben első ostrománál Mikes Kelemen elesett, Bem Bethlent nevezte ki helyébe a huszárok ezredésévé. Kitént különösen a vizaknai csatában, hol a jobbszárnyat vezérelte; a piskii ütközetben is bátorságával nagy része volt a győzelem kivívásában, nemkülönben vitézül viselte magát Medgyesenél, Kiskapusnál s Szeben ostrománál. Dicsőséges életét 1867-ben fejezte be.

Mindenkit különbség nélkül ingerel a közeli haszon, de csak nagy lelket indít a távoli jó. Schiller.

Van-e valami dörébb, mint azokat összességükben nagyba venni, akiket egyenként megvetünk? Cicero.

Az államot igazgathatja az okos ember; de csak a lelkesült ember az, aki megújítja, vagy tönkre teszi. Bulwer.

PERIKLES.

Irta Tonelli Sándor.

Ettől fogva Perikles még inkább azon buzgózkodott, hogy Athént tegye elsővé egész Hellasban. A demokratikus elvek keresztülvitele által elérte, hogy minden polgár részesült az állam jótéteményeiben, de viszont érdeklődéssel is viseltetett tulajdon hazájának sorsa iránt. Minden polgárt egyenlően részesévé tette a közhatalomnak és törvényhozásnak. Másrészt magas műveltsége, némileg arisztokratikus modora megóvta a demagógia túlzásaitól és a lealacsonyodástól. Terveinek megfelelőleg szorosabbra fűzte a kapcsolatot Athén és a szövetséges városok

kedett Pallas Athenének óriás méretű, tizenöt méter meghaladó szobra, amely már messziről csillogott a tengeren visszatérő hajós előtt. Hogy polgártársainak önértéket emelje és hogy a múlt idők iránt való kegyeletet felébressze bennük, Perikles emlékeket állított a hazai történelem megszentelt helyeire, így Nemesis templomát Marathon mezejére, más templomokat Eleusisbe és Attika legvégső pontjára, a Sunion hegyfokra.

A béke éveiben természetesen óriás mértékben fellendült az ipar és kereskedelem is. A rabszolgák által művelt ipar roppant sokat termelt. Valóságos nagyipari üzemmel dolgozó gyárak keletkeztek, úgy, hogy az athéni ipar termékei

A MAI ATHÉN AZ AKROPOLIS ROMJAIVAL.

között. Fegyveres segítséget nem kívánt a szövetségesektől, csak pontos évi járulékot. Ennek fejében Athén magára vállalta oltalmazásukat a külső ellenségekkel szemben. A begyűlt pénz segítségével pedig Perikles Athént díszítette és az ókor első városává tette.

Befejeztette Kallikratos által a hosszú falak építését, amely Athént mindaddig, míg tengeri uralmát megtartja, bevehetetlen erősséggé alakította át. Felépíttette az Akropolist, a város fellegvárát, amelyet még ma, romjaiban is bámúl az egész világ. Athénben egymásután emelkedtek a fényesebbnél fényesebb templomok, mint a Parthenon, amelyben egyúttal Athén államkincsei voltak elhelyezve, a Dionysos és Zeus temploma. Nagy építészeknek: Iktinosnak, Koroibosnak, Metagenesnek és Xenoklesnek, nagy szobrászoknak, mint Pheidiasnak keze bámúlatos műemlékeket hoztak létre. Az Akropolison emel-

csakhamar ismeretessékké lettek Itáliában, az összes görög gyarmatokban, Egyiptomban, a Fekete-tenger vidékén és az egész perzsa birodalomban. A sűrű népességű Attika viszont élelmicikkekben nagy bevételre szorult és ilyenformán Peiraieus a kornak első kereskedelmi városává lett, amelynek utcáin, börtényén, tágas raktáraiban Indiától a Herakles oszlopaiig, az egész ismert világ terményeit mind meg lehetett kapni. A polgári jogok szabadelvű osztogatása, a gyors és jó törvénykezés, a biztos kikötői és piaci rendőrség mind hozzájárultak a forgalomnak és közvetve Athén nagyságának előmozdításához.

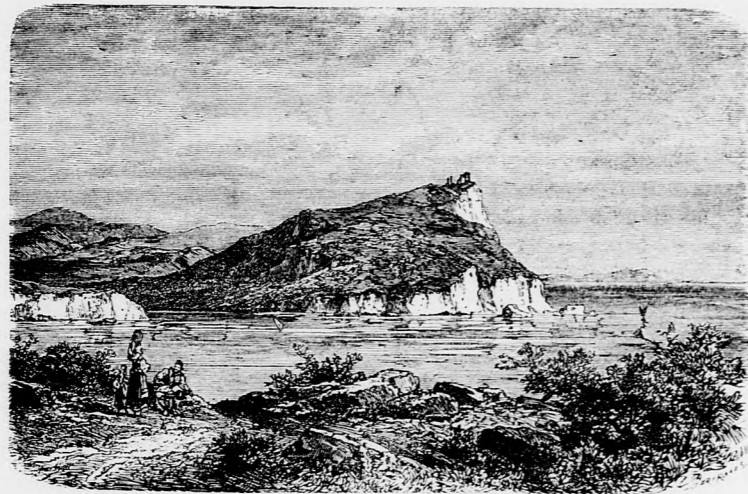
Emelkedett a vagyonosodás, a belső jólét, a városban szebbnél szebb magánházak épültek és a lakosság száma óriásira emelkedett. Athén lakossága ebben az időben körülbelül 250,000 főre rúgott; hallatlan szám az ókorban! Attika

2500 km²-nyi területén körülbelül ugyanannyi népesség lakott, tehát km²-kint mintegy száz. Attika volt a művelt ókornak legsűrűbben lakott vidéke. Újabb kutatások nyomán a 22,300 km²-nyi Peloponnesos lakossága ebben az időben nem igen volt több egy milliónál, tehát km²-kint 45 ember. Athénhez hasonló módon indultak virágzásnak a gyarmatok és szövetséges városok is.

Meglehetősen pontos adataink vannak ebből az időből az állam és magánosok vagyonáról. Az akropolisi építkezések Perikles alatt 2012 talentomba (tiz millió koronánál több) kerültek és még ezután is maradt hatezer talen-

után Athén tulajdon maga mintegy 13,000 hoplitest, 1200 lovas és 2000 ijaszt tudott kiállítani, nem számítva a szövetségesek csapatait. Spárta és szövetségesei mindenesetre jóval nagyobb száraz haderőt tudtak kiállítani, de Athénnek volt még háromszáz kitűnően felszerelt háromevezős hajója, amellyel tengeri uralmát biztosította.

Mindezek a politikai sikerek, gazdasági téren elért eredmények nem tették volna Perikles emlékét halhatatlanná. Azt ő annak a bámúlatos szellemi életnek köszönheti, amely működése nyomán Athénben támadt. Az ő ideje, az «attikai irodalom» kora, az egész hellén irodalom

SUNION FOKA A PERIKLES FÉLE TEMPLOM ROMJAIVAL.

tom a parthenoni kincstárban. A peloponnesosi háború kitörésekor mintegy 500 talentom (három millió korona) volt az attikai templomokban felhalmozott áldozati ajándékok értéke. A peloponnesusi háború első tiz esztendeje 12.000 talentomba (65 millió korona) került az athéni államnak. Természetesen abban az időben mindezek a maihoz nem fogható bámúlatos nagyságú összegek voltak. A magánvagyonok ennél fogva, mai szemmel nézve, nem is voltak oly roppant nagyok. Akinek tiz talentomnyi vagyona volt (kb. 54,000 kor.), már igen gazdag ember volt. Hisz a legdrágább házak értéke nem érte el Athénben a másfél talentomot. Hanem a mai viszonyokra és értékekre átszámítva akkoriban bámúlatos vagyon volt Athénben felhalmozva.

Mindennek vételemre Perikles fáradozásai

legdicsőbb szaka. Korának minden görög írója rövidebb vagy hosszabb időre megfordult Athénben és hozzájárult a város fényének, ragyogásának emeléséhez.

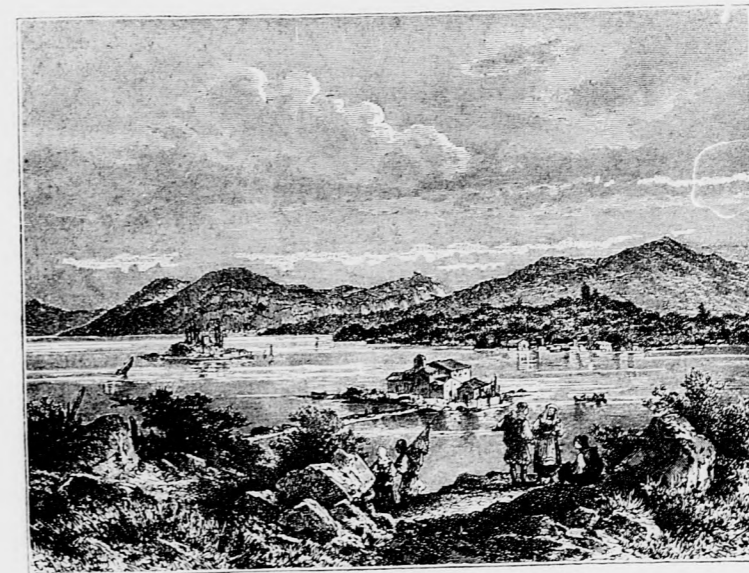
Ott élt Sokrates, Görögország egyik legnagyobb szelleme, aki már iparkodott hivatását betölteni, hogy kortársait a szép, a jó, az igaz, az istenség megismerésére tanítsa. Periklesnek személyes jóbarátja, sőt tanítója volt Anaxagoras és Protagoras, korának két nagy bölcsésze. A görög tragédia Sophokles s Euripides által az ő idejében emelkedett a legnagyobb virágzásra. Kratinos már utat tört a vigjátéknak, amely röviddel utána Aristophanesben érte el tetőpontját. Kivülök még számtalan többé-kevésbé kiváló szerző szolgáltatott darabokat az athéni színpadoknak, amelyek óriási látogatottságnak ör-

vendettek és néha, különösen a Dionysos-ünnepken tizezrekre menő tömegeket fogadtak magukba.

A messze földdel, idegen népekkel való sokszoros érintkezés, összeköttetés felébresztette az érdeklődést e népek és történelmük irányában. Ez időben írta meg Herodotos nagy történelmi műveit, amelyekért még ma is a «történetírás atyja» névvel tiszteljük meg őt. Szintén Periklesnek volt kortársa az oknyomozó történetírás első úttörője: Thukydides is. Nem egy politikai párton volt ugyan vele, Thukydides a konzervatív pártnak volt vezérémbere. A nép ostrakis-

(Korfu) összeütközésbe jött a sokkal hatalmasabb Korinthossal és mivel nem tudott vele megmérkőzni, Athénnel kötött szövetséget. A peloponnesosi szövetség erre Athént szerződéshez kötelezte és követelte, hogy Athén oszlassa fel a delosi szövetséget, üzze el Periklest és hagyjon fel a vele harcban levő Megara ostromával. Perikles, aki ellen ugyanezen időben ellenségei részéről is erős hajsza indult meg, a követelések megtagadásával válaszolt, mire a háború egész iszonyatosságával kitört.

Perikles belátta, hogy Athén a szárazföldön Spártával meg nem mérkőzhetik, épen azért

KORKYRA (KORFU) SZIGETE KELET FELŐL.

mossal egy időre el is űzte Athénből és mégis egyike volt a görög szellem legnagyobb óriásainak, akik szülővárosuknak, Athénnek csak hirt, dicsőséget szereztek.

Athén fénykora azonban csak rövid ideig tartott. A peloponnesosi háború megsemmisítette az elért eredményeket és ha Athén nem ment is egészen tönkre, de a Perikles elért nagyságnak csak foszlányai maradtak meg. Dicsősége, fényes szellemi élete azonban eltűnt örökre.

A peloponnesosi háború a Kr. e. 431. esztendőben tört ki. Tulajdonképeni oka az Athén és Spárta közötti régi versengés volt, amelynek vagy egyik, vagy a másik fél javára el kellett dölnie. A névleges okot az epidamnosi kérdés szolgáltatta. Epidamnos birtoka fölött Kerkyra

Attika egész lakosságát beköltöztette Athénbe és engedte, hogy a spártaiak kedvük szerint dúlják fel a tartományt. Maga a várost a tenger felől ellátta elegendő eleséggel és az athéni hajóhadal a peloponnesosi partokat támadta meg ilyenformán a háború első esztendeje Athénre nézve elég szerencsésen végződött.

A háború második évében azonban a túlnépes városban kiütött a pestis. Athén nagy orvosa: Hippokrates mindent elkövetett, hogy egészségügyi rendszabályaival csirájába fojtsa a szörnyű bajt, de nem sikerült. Thukydides megdöbbentően komor leírásából ismerjük a vész minden részletét. Az utcákon temetetlenül heverték a halottak, minden állami és erkölcsi kötelék felbomlott. Senki sem gondolt hazájára sorsára, jövőjére.

Az általános zavart felhasználták Perikles ellenfelei. Őt tüntették fel minden csapás okának és megvádolták a közpénzek hiányos kezelésével. A nép hitt szavaiknak és Periklest, akinek minden szívdobbanása csak hazájának szólt, elítélte és viselt hivatalaitól megfosztotta.

Aztán csapás csapást ért. «Ugyanakkor — írja Plutarchos — Perikles elveszté nőtestvérét és barátainak meg rokonainak legtöbbszörét, akiknek a kormányzatban a legnagyobb hasznát vevé. De ő el nem csüggedt, szilárdságát és lelki nagyságát a szerencsétlenségek között el nem veszté. Őt nem látta senki sem sírni, sem temetésen résztvenni, sem övéinek sírjánál megjelenni, míg utolsó törvényes fiát, Paralost is el nem veszté.

Ez megtörte őt, noha erőt vett magán, hogy jelleméhez hű maradjon és megőrizze lelki nagyságát. Midőn a halottra tevő koszorúját, a fájdalmas látvány úgy lesújtá, hogy sírásban tört ki és sűrű könnyeket ontott, mihez hasonlót egész életében nem tett.»

Aztán folytatja az események leírását: «A város kísérletet tett más vezérekkel és államférfiakkal a háború folytán, minthogy azonban egyikük sem tanusított megfelelő erélyt és tekintélyt, amely az államkormányzáshoz szükséges lett volna, megsajnálta Periklest és visszahívták a kormányzói székre meg a vezérségre. Ő elcsüggedve és a fájdalomtól leverve otthon tartózkodott, míg végre Alkibiades és más barátai rávették, hogy a nyilvánosság elé lépjen. A nép pedig mentegette magát az iránta elkövetett hálátlanság miatt. Perikles erre átvette a közügyek vezetését.»

Hanem már nem volt a régi. Erélyét a sokszoros csapások megtörték és csakhamar őt is elragadta a gyilkos kór. Utolsó napjaiban, mint életirói mondják, Theophrastos erkölcsanát olvasgatta. Haldoklásánál jelen voltak összes még életben levő barátai. Beszéltek kormányzásáról, tetteiről, győzelmeiről. Egyszerre Perikles, akiről azt hitték, hogy már elvesztette eszméletét, félbeszakította őket és halk hangon mondta:

— Miattam egy athéni sem öltött gyászruhát.

Ezek voltak az utolsó szavai. Méltók voltak életéhez, méltók voltak ahhoz az élethez, amelyet hazája szolgálatában töltött. És ma, ha évezredek múlva kutatjuk, hogy mi tette annak idején a piciny Hellast oly nagygyá, az ő korának a

tanulmányozása után gyakran letesszük a történet könyvét és elgondolkozva mondjuk:

— Nagynak kellett lennie, mert álltak olyan férfiak az élén, mint Perikles volt. (Vége.)

EGY DÉLSARKI UTAZÓ.

Borchgrevink Karszten, a norvég születésű délsarki utazó a Magyar Földrajzi Társaság meghívására hétfőn este az *Urániumban* előadást tartott.

Borchgrevink a déli sark rejtelmét kutatta a tudományok számára.

Megmutatta az arra vezető utat s ráterelte a

Borchgrevink Karszten, déli sarkvidéki utazó.

tudós világ figyelmét. 1895-ben egy norvég bálnahalászó hajóval, az «Antarktik»-kal sikerült áttörnie a jégsorompókat s az Adare hegyfoknál jutott a déli sark szárazföldjére. Ő volt az első, a ki az *Antarctica* hatodik földrészét lábaival érintette.

Borchgrevink fényes eredménnyel tért vissza első utazásából. Ujabb vállalatára mégis nehezen tudott anyagi támogatást találni. Ennek okát részben abban kell keresnünk, hogy akkor a világ figyelme még mindig inkább az éjszaki sark felé irányult. 1898-ban talált mégis párt-

Cet-fogás.

fogóra, az angol milliomos könyvkiadó Newnes személyében, aki nagy expedíciót szervezett *Borchgrevink* számára. Harmincötezer angol fontot (840,000 koronát) adott e célra. Nansen «Fram» hajójának építője a «Southern Cross» (Déli kereszt) nevű halászhajót építette úgy át az expedíció céljaira, hogy a Jegestenger veszedelmeivel dacolhasson. 1899-ben nagy veszedelmek és viszontagságok után sikerült neki a jégen átküzdenie magát s elérte a szárazföldet, a hol tíz emberével átélte a hosszú, teljesen sötét telet, mialatt hajóját visszaküldötte Ausztráliába.

A következő év tavaszán (1900-ban) a vakmerő utazó hozzálátott a sarki szárazföld kikutatásához. Nyolcszáz angol mérföldnyi vonalban haladt előre a tengerpart mentén. Érintette a jéggel borított két nagy tüzhányót, az Erebus- és Tirror-t s végül eljutott a hatalmasan égfelé tornyosuló jégfalhoz, melyet akkoráig megmászhatatlannak tartottak. Nagy elszántsággal és bátorsággal megmászta a jégfalat két lapp kíséretében s kutyáival és szánjaival azon túl jóval

Az «Antarktik» hajó a jég között.

messzebbre hatolt elő a 78° 50' déli szélességig, a földnek legdélibb pontjáig, melyet ember lábai érintettek.

Borchgrevink szerencsésen minden veszteség és idegen segítség nélkül vezette ki expedícióját a jégből.

Borchgrevink hazatérése után körútra indult Amerika és Európa államaiban, ahol felolvasásokat tartott kutató expedíciójáról. Egyben tudományosan rendezte és feldolgozta a gyűjtött anyagot. Most pedig dolgozik nagy munkáján, mellyel be fog számolni utazása eredményéről.

Borchgrevink 1864-ben született Krisztianában. Norvégiában bevégzett tanulmányai után évek során át Németországban folytatott természettudományi tanulmányokat. Innen Ausztráliába utazott, ahol előbb mint földmérő, majd

Pringuinek a déli sarkvidéken.

mint a sidney-i egyetem egy osztályának a Coerveraal Academy-nek tanára működött. Ausztráliában a német Möller báró botanikus buzdítására vette tervbe délsarki utazását.

KÉT ÉRDEKES LEVÉL.

A Gyulai Pál szerkesztésében megjelenő «Budapesti Szemle» ez évi novemberi számában *Viszota Gyula dr.* budapesti főgimnáziumi tanártól egy minden tekintetben értékes és érdekes közlemény jelent meg. A közlemény címe: «A Kelet Népe történetéhez».

A «Kelet Népe» tudvalevőleg Széchenyi István híres röpirata, melyet a nagy reformátor 1841-ben adott ki, s amelyben a Kossuth Lajos által szerkesztett «Pesti Hírlap»-nak az irányát és hangját kárhóztatja. Azzal vádolja Kossuthot, hogy erőszakkal forradalomba viszi a nemzetet.

Mielőtt Széchenyi ezt a röpiratot kiadta volna, részint előszóval, részint levél útján megkérdezte Eötvös Józseftől és Deák Ferencről, hogy ők minő véleménnyel vannak Kossuth hírlapja felől. Széchenyi mindkét kiváló kortársának a véleményére sokat adott, mindazonáltal a *«Kelet Népe»*-t hamarabb kiadta, hogysem Deák levelét megkapta volna.

Ez a röpirat nagy feltűnést keltett. Akadtak olyanok, akik helyeselték s osztoztak Széchenyi aggodalmában, de akadtak olyanok is, még pedig jóval többen, akik megbotránkoztak s elfordultak Széchenyitől. Eszerint a *«Kelet Népe»* többet ártott Széchenyi népszerűségének, mint amennyit vele Széchenyi a közügynek használni akart. A közvélemény Kossuthnak s annak a két jó barátának adott igazat, akik hathatósan igyekeztek Széchenyit a *«Kelet Népe»* kiadásától visszatartani.

A két érdekes levél szóról-szóra így hangzik:

I.

Eötvös levele Széchenyihez.

Sály, 13. 1841.

Tisztelt barátom!

Körüljárva Borsod- s Szabolcsban, az utolsó két hetet pedig majdnem kizárólag Sz-Mihályon töltvén, hol Einel betegen fekszik, csak most jutott arra időm, hogy ígéretem szerint irjak. A hol jártam mindenütt, s mindazoknál, kikkel e tárgy iránt szóltam, a Hírlap köz tetszését nyert, hogy — kivéve természetesen a haladás megrogzított elleneit — nem találtam csak egyet sem ki e részben veled egyet értene, sőt ha azon aggodalmakat, melyeket e lap némelyekben gerjeszte, közöltem is, mást felelne, mint hogy egy-általában bennök osztoznia nem lehet. — S evvel kívánatom szerént megfelelttem kérdésekre; most legyen szabad nyíltan s őszintén szólanom hozzád magadhoz, kinek nézetei talán különbözök azoktól, melyeket én követek, de kinek országos állását sokkal hasznosabbnak, s hatását jótékonyabbnak tartom, mint hogy tökéletes igazságra ne érzésem magamat lekötelezve iránta, ha bár azon veszélylyel volna is, hogy barátságod, mely szívemnek oly kedves vala, ez által csökkenni fog.

En a P. Hírlap ellen való fellépésedet, oly dolognak tartom, mely minden most történhetők között a legkárosabb, s melyről, a mit Mirabeau Sieyes hallgatásáról, elmondhatnám: c'est une calamité publique. Figyelmissé téve azok által, miket midőn utolszor veled valék a Hírlapról mondanál, miént haza jöttem vezércikkelyeit az elsőtől az utolsóig végig olvastam, s ha irántok való véleményemben csalódtam is (mert én megvalloim jól megfontolva mindent őket lázitoknak

nem tartom) legalább azon meggyőződéshez jöttem e cikkelyek olvasása után, hogy ellenök való fellépésed nem e lap szerkesztője, hanem irántad csökkentené meg a közbizalmat, hogy pedig ez a közügynek legnagyobb kára nélkül nem történhetik, azon ugy tartom senki kételkedni nem fog.

Jól tudom én nézeteidet a közvélemény iránt, s magam is egyike lévén azoknak kik inkább magok lábain állnak, mint hogy a tömeg által felemelve ide s tova hurcoltassanak, helyeslem e nézeteket. A közvélemény eszköz, a többségnél ön-, egyes becsületes embernél a közjó előmozdítására, de eszköz mindég s nem egyéb; — ki neki néha ellentállni nem tud, s laptaként kezébe adja magát, mint laptá pillanatokra magasra jut, de csak hogy annyival inkább sülyedjen ismét, a jövő nagy férfait nem a kor kedvenceiből szokta választani s annyi emlék között, mely való érdemnek állítatott, nincs talán egy, melynek mintája nem készülhetett volna azon sárból, mely az élő érdemesre hajítatott; de mind e mellett a közvélemény hasznos eszköz marad mindég, s épen mert a leghatalmasabb, azért szorgalmatos munkás, mint te, nem veti kezéből a legszükségesebb eseten kívül; hogy pedig a jelen eset nem tartozik azok közé, arról kételkedni nem lehet; nem csak mert most hol a vidéki véleményeket ösmerem, biztossá tehetlek, hogy e lapnak hatása távolról sem oly kártékony mint gondolád, de mert még azon esetben ha ez volna, fellépésed — bár mi nagy legyen is annak fontossága s tekintete — azt nem fogná változtatni.

Te a haladás embere vagy, mit ez ügy mellett tevél több, mint hogy barátaid vagy elleneid valaha ellefajthetnék, a Hírlapban nincs egy elv, mely nem volna *Stadiumod*-ban felállított elveidnek világos következménye, s vajon ha ellene fellépnél, azokból, kik elleneid, már csak azért is, mint név mint a tiéd nem lehet irigyek nélkül, nem találkoznának e számtalanon, kik e lap védelmére felszólálnának, csak azért, mert Téged ellenei között látnak? vajon nem fognának-e tátott torokkal változékonyságodról kiabálni? s végre magokkal ragadni azon egész csoportot mely emelkedni gyenge, megelégedni aljas állásával hű, abban keresi egyenlőségét hogy minden ellen, mi magasabban áll, harcra kel; hidd el barátom! nem lehet más következése fellépésednek, mint ez, s ki azon bámulatot, melyet barátidnál ezen dolognak csak mendemondája gerjesztett, azon kárörömet, melylyel a haladás ellenei felőle szóltak, látta s hallotta, az nem kételkedhetik ebbeli meggyőződés helyességében, s ha a közjó csak ugyan szívén fekszik, nem tehet mást, mint arra kérni, hogy e feltételről mondjal le.

Haza érve, kevés napokkal később levél által tudosítottam hogy egy valaki Hekenastnál e tárgy iránt szólt, s hogy a Hírlap szerkesztősege igen szeretné ösmerni, mint a te, mint szegény

magamnak nézetét, én e dologban irtam Szalaynak s e levélnek kivonatját a mennyiben tisztán a tárgyat illeti e sorokhoz rekesztem, nem csak mert kötelességemnek tartom tudodra adni, miket felőled irtam, de mert a Hírlap utobbi cikkelyeinek mérsékeltbb hangjából itélve, a levél, mely Kossuthnak kezébe jött, talán nem egészen hatás nélküli vala.

S most még egyszer kérlek engedj meg nyíltságomnak, melylyel e fontos tárgyban tanácsot adni merészelttem, mely tölem nem kéretett, sőt hihetőkép nem is váratott talán, a nyíltság melylyel utolsó beszélgetésünk alatt velem szóltál, kötelességgé tevél ezt, s ha véleményed más, e rövid pillanatok, melyeket levelem olvasása elrabolt, legalább jó szándékból vétettek el tőled.

Egy idő óta távolabb kezdünk állani egymástól, ki ennek oka én nem tudom s nem akarom megvizsgálni, s ha a jövőre tekintek, s látom azon bizalmat, melyet te felső táblánk oppositójába helyezel, s én nem oszthatok, félek barátom, idők jöhetnek hol még távolabb esendünk; hála az égnek hogy egyike vagy azoknak, kik nagyobbak, minthogy csak azoktól látszanak, kik mellettök állanak, s bár mennyire elkülönözve, bár mennyire taszítva, viszonyok által attól, kivel egykor kezét fogni ifjúságomnak büszkesége vala, én, ki eltemet a haladásnak szentelém, meg fogom látni távolról is azt, ki honunk haladását megkezdé, s nem felejteni soha; hogy ki nehéz ösvényen az első lépést megtevé, ki először ki merté mondani a szót, midőn az még minden inkább mint népszerű vala, ezerte érdemesebb mint mi, ha bár mérföldeket haladnánk ez ösvényeken, ha bár egész könyveket íránk ez egy szó felett.

tisztelő barátod
Eötvös.

II.

Deák Ferenc levele Széchenyihez.

Kehidán Mart. 20-án 1841.

Igen tisztelt barátom!

Későn válaszolok, mert postán, hol a kormány örökdi a pecsét szentsége felett, irni nem akartam, s noha veszélyteljes titkaim nincsenek, még is inkább biztos alkalmat vártam.

A *Pesti Hírlap* sokkal újabb még, sem hogy felette már is határozottan, és szigorúan ítélhessek. — Mi magyarok sokáig aludtunk. Százados harcokban, s az irigység szülte visszavonásnak véres csapásai között kifáradva, Maria Theresianak szenderítő kormánya alatt szunnyadtunk el, — azon egész időt, míg Európa újjá született, csendesesen elaludtuk, s Józsefnek hatalom-szava sem vala képes felrázni bennünket, mert akkor épen első álomban valánk. Alvásunk mély volt, és nehéz: nem olyan, mint a munka után pihenő, mert ezt a multnak és jövőnek tarka álmoképei lengik körül; nekünk pedig

népnek s nemzetnek életét tekintve, nem sok fény-pontjaink vannak a multban, jövődönkről pedig még álmodni is restek valánk; hanem olyan mint a borznak téli alvása, mely álmok nélkül, tompán és érzéketlenül alszik tavaszig, s azalatt testét ön zsirjából táplálja. — Felriasztott végre nehéz alvásunkból a *Hitel és Világ* írója. Ő volt az, ki első ébredésünkkel alakot adott sejtéseinknek, és szavakat gondolatinknak. Az észnek és igazságnak égi szikrájánál gyújtotta meg fáklyáját, és mi az ő fáklyájánál gyújtottuk meg apró mécseinket. Fényesen lobogott a fáklya világa, de a tér nagy volt, és sűrű volt a sötétség, mely a tér felett elterült, s a fáklya nem vala képes a nagy tért egészen megvilágítani. Sok apró mécs gyúlt meg azonban a fáklyának lángjától, azok ismét más méceket gyújtottak meg, s mind ezek a nagy téren elszórva, mindenik a maga kis körében egy kis tért világított meg, s így kezdett oszlani a sötétség. Most már láttunk, s örültünk az életnek és a világosságnak. De láttuk a sok rosszat is, mit századok igazságtalansága rendszerünkben s törvényeinkben öszvehalmozott s a számtalan hiányt mit századok tespedése okozott. Láttuk hogy mások messze elhaladtak, míg mi csak aludtunk, és erős lón bennünk a határozat «javítani és haladni». — Küzdöttünk azokkal, kik a világosság előtt makacsul szemet hunyva, nem akarták felemelni zsiabdát tagjaikat a henyeségnek puha párnájáról, lerántottuk az óságnak és megszokásnak leplét sok igazságtalanságról; s kérve és dorgálva, kedvezve és gúnyolva buzdítottuk a magyart: hogy javítson, és haladjon.

De mind ezek csak készültek valának még a szükséges javítások nehéz munkájához. Eddig csak józan értelem kellett: hogy a rosszat megismerjük, és igazság érzete: hogy a közérdeknek magán érdekeinket is fölállozzuk. Lelkesedésre volt leginkább szükségünk: hogy mi is lelkesíthessünk, s gyakran az érzésnek és indulatoknak buzdító hangján is kellett szólanunk azokhoz, kik a hideg észnek komoly intó szavát nem értették, vagy megvetették. — Most azonban itt van már a cselekvésnek ideje: mert érzi már a nemzet: hogy sok, a mint eddig volt, nem jól volt, érzi: hogy mind ez másképen is lehetne, és meg van győződve, hogy soknak minél előbb másképen kell lenni. Nem az már a napnak fő kérdése, ha javítsunk-e, hanem inkább az: hogy mit, és miképpen javítsunk.

Sok rossz, mit gyökerestül ki kell irtanunk, hogy a czélszerű javítások ösvényén haladhasunk, keresztül van szöve polgári viszonyainknak legtöbb ágain: mindent felforgatnunk pedig nem lehet, és nem is akarunk, mert vannak rendszerünknek olyan kincsei, miket, ha nem volnának, most gyekeznénk létre hozni. És épen ezért nehéz a feladás, a mi reánk vár. Gondosan kell kimélnünk a már fenn álló jót és czélszerűt és ügyes kézzel kell irtogatnunk a jóval öszve szőtt rosszat, hogy az egész öszve ne ros-

kadon, hanem fokként változzék jobbra, és haladásunknak egyik czélszerű lépése készítsen utat a következőre. De mind ezekhez nem csak józan értelem kell, és igazság érzete, hanem alapos tudomány, és szorgalom, és kitűrni tudás. — Nincs nemzet a művelt világon, mely annyi teendőt tűzött volna ki magának mint a magyar, s valóban szüksége is vagyona reá; és ismét nincs nemzet, melynél a teendők részleteit tárgyzó alapos ismeretek annyira hiányzanának mint nálunk; s ez nagy részben nevelésünk hibája, és rendszerünké, mely inkább a hiúságot olesó áron ki elégitő nyilvános szónoklatra szoktat bennünket, mint az alapos ismereteknek sok munkát és szorgalmat kívánó megszerzésére. — Más nemzeteknél, a napnak kérdései a köz értelmességnek nyilvános és szigorú bírálatán mennek elébb keresztül, s azután a közvélemény mindenható ereje ad azoknak életet; nálunk azonban mindezt még előbb teremteni kell. — Honunkban a köz értelmesség számára és terjedeleme nézve még igen szűk korlátok közé szorult, a közvélemény pedig csak most kezd ébredni, s még igen gyakran, és igen sokáig lesz az indulatok izgató szavának ingatag játéka.

Ezen hiányok pótlását, a nap kérdéseit tárgyzó alapos ismeretek részletes fejtegetéseit, s a köz értelmességnek terjesztését, és egy szilárdabb, terjedtebb, és tisztább köz vélemény létrehozását várom én leg inkább hirlapjainktól. Lehet hogy épen a hirlapok fogják néha zavarba, s tévedésbe hozni a közvéleményt, de inkább tévedjen az néha, mintsem hogy ismét álomba merüljön, mert midőn téved is, erősül, és utóbb ritkábban csalódik, de midőn alszik, nem él. Szorítók ugyan még most is a sajtónak súlyos bilincsei, csak a lánczok hosszabbak, mint eddig valának; de már az által is élénkebb lön sajtónknak mozgása, s én ezen mozgásnak is örülök, mert a mozgás élet s ellentéte a tespedésnek, a mi nekünk halál; ámbar azt hiszem: hogy a lánczok ha hosszúk is, csak lánczok maradnak mindenkor, s az önkény-engedte nagyobb tér csak nyomorult pótléka még a méltán követelt szabadságnak. — Minden hirlapunk élénkebb most, mint eddig volt, — hazai dolgokról s a napnak kérdéseiről mindenik többet, és szabadabban ír: a közönség naponként nagyobb részvétellel fogadja ezeket, többet olvas, többet gondolkodik és ez minden esetre nagy nyereség.

(Vége köv.)

A holtakat úgy gyászoljuk meg, ha kívánságuk szerint élünk.

Young.

Az aggkor több redőt von szellemünkre, mint arcunkra.

Montaigne.

Az aggkor nem azért szomorú, mintha benne örömeink szűnnének meg, hanem azért, mert reményeink fogytak el.

Jean Paul.

AZ ANTILLÁK VILÁGA. 7

Regény. Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád.

A fiúk is, Patterson úr is belenyugodtak a kapitány elhatározásába, de azért tovább beszélgettek, s Hinsdale Roger megkérdezte Harry Markeltől, hogy az *Alert* volt-e már az Antillákon?

— Még nem volt, — felelte a kapitány. — Az *Alert* eddig még csak két utat tett, s mind-egyiket az Indiai-óceánban.

— De ön, kapitány úr, bizonyára ismeri már az Antillákat? — kérdezte Perkins Hubert.

— Akkor hát hogy megy oda, hogy talál oda? — csodálkozott a naiv Perkins Hubert.

— Ó, a hajósok eligazodnak behúnyt szemmel is! — mondta Patterson úr tréfásan.

— Behúnyt szemmel nem, de nyitott szemmel igen, — felelte Harry Markel. — Még pedig igen könnyen: a nap járásából, a magasságmérésekből, a hold és nap távolságaiból megállapítjuk annak a pontnak a szélességi és hosszúsági fokát, ahol a hajó áll, s aztán ehhez képest szabjuk meg az utazás irányát.

— S mindezt látni fogjuk? — kérdezte az álmélkodó Anders Magnus.

— Minden esetre! — bólintott Harry Markel. — Csak az a fő, hogy minél előbb kijuthassunk ebből az öbölből.

Erre azonban nem sok kilátás volt egész öt óráig. Olyan szélesönd volt, hogy a tenger színe tükörhöz hasonlított mozdulatlanágában. Öt óra felé azonban apró felhőcskék támadtak az ég keleti alján, s Harry Markel, aki közben egyre leste, vizsgálta a légsúlymérőt, elégedetten tapasztalta, hogy a higanyoszlop süllyed.

Azonnal fölszaladt a hajóhidra és megparancsolta, hogy készüljenek, s a matrózok nem is késtek a munkával: — hisz mindnyájuk udve, élete attól függött, hogy minél előbb szabaduljanak innen.

— Föl a vasmacsát és le a vitorlákat! — parancsolta Harry Markel a hidról.

A matrózok beledugták a daruba a hosszú emelő-rudakat és forgatni kezdték a nehéz alkotmányt, amiben a fiúk is hévvel segítettek nekik. A vastag, tömör lánczok visszahúzódtak az elmaradózó partokra, s mindannyian arról az útról ábrándoztak, amelyet most kezdtek meg. Kirándulá-

IX.

Még egy kritikus pillanat.

Körülbelül hét óra lehetett, midőn az *Alert* kivergődött a corks öbölből. Az utasok kissé elszorult szívvel tekintettek vissza az elmaradózó partokra, s mindannyian arról az útról ábrándoztak, amelyet most kezdtek meg. Kirándulá-

sok, kalandok, fölfedezések, s e fajta remények kecségtették őket s titokban mindegyik egy-egy Kolumbus, Vasco de Gama, Cook, Livingstone, Dumond d'Urville dicsőségéről álmódott. . . . Egyik-másik azonban boszankodott is magában, hogy — «miért oly kicsiny a föld?» mert a mióta körülhajózták, s úgyszólván minden zegézugát átkutatták, az új fölfedezők számára nem sok ismeretlen vidék maradt.

Egy azonban bizonyos: az, hogy mindnyájan elégedettek és boldogok voltak.

Holnaptól kezdve, ha lesz egy kis szelük, csak eget és vizet fognak látni mindaddig, míg csak meg nem pillantják az Antillákat, ősi szülőföldjüket.

De ez a szél csak nem akart segítségükre jönni. Az a kis szellőcske, melynek segítségével az *Alert* lassanként kivergődött a corks öbölből, ily távolságban a parttól már megszűnt s a hajó csaknem nyugodtan vesztegelt egy helyben. Lehet, hogy pár száz mértőddel délnyugatnak, ott ahol az ir partok utolsó kiszögellése mögött a nyílt tenger kezdődik, lehetséges, mondjuk, hogy itt már kedvező szélre talál: de hogy jusson oda?

Az *Alert* tehát mozdulatlanul vesztegelt a tükörsima tengeren, és Harry Markel meg a cimborái a fogait csikorgatták tehetetlen dühükben. Most már kezükben volt a hajó, és nem vehettek hasznát! Sőt az is megtörténhetett, hogy ismét nyakon csipik őket, ha még sokáig itt kell rostokolniuk. Mert, ha a tengerészeti hatóságnak eszébe jut, hogy megvizsgáltsan minden hajót az öbölben, akkor nekik azonnal végük van.

S aztán, ráadásul, itt voltak ezek az utasok is, akikről pedig minél előbb szabadulni óhajtottak, hogy akadálytalanul neki vágassanak a déli tengereknek, ahol kalózkodni akartak.

— Mondd csak, Harry, — kérdezte John Caspenter suttozva a kapitánytól: — nem volna ideje eltenni láb alól ezeket az ostoba fickókat? Azt hiszem, jó lenne, ha már ma éjjel végeznék velük. Mindig a lábunk alatt csetlenek-botlanak, — az ember még csak nem is háromkodhatik miattuk!

— Nem lehet, John, — felelte Harry Markel a fejét csóvalva. — Ameddig az *Alert* ki nem ér a sik tengerre, tünnünk kell őket, mert ha eltűnnének, még utóbb nagy baj lenne belőle.

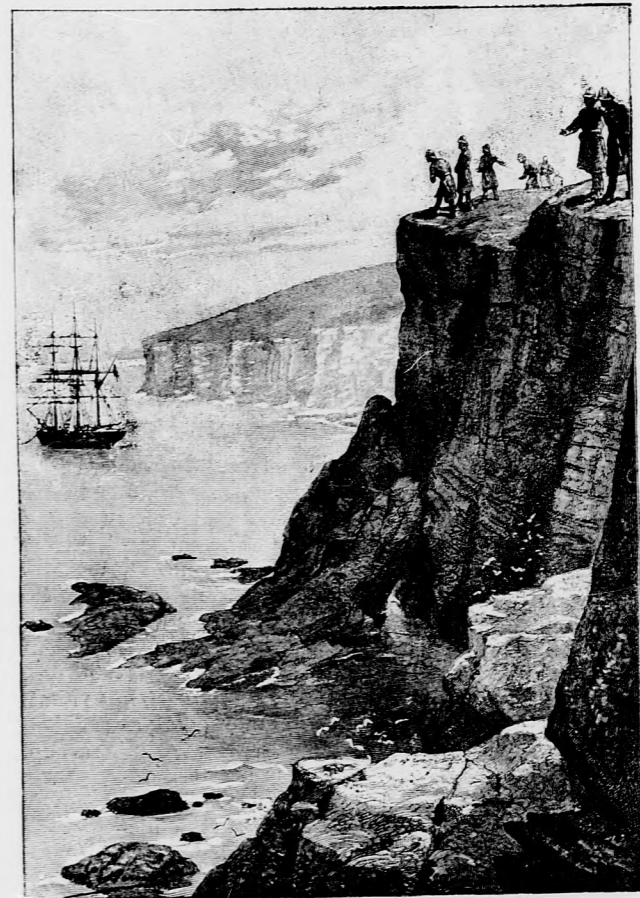
— Én ugyan nem tudnám, hogy miért?

— Hát azért, mert megtörténhetnének, hogy a míg a szélesönd tart, az egyiknek vagy a másiknak a barátai, rokonai feljöhetnének a hajóra

látogatába s akkor mindjárt végünk lenne, ha a fickók már eltűntek volna.

Ez ugyan nem volt valószínű, de mégis megtörténhetett, s épen ezért Harry Markel és cimborái akkorra halasztották a gyanútlan ifjak le-mészárolását, amikor a hajó már kint lesz a sik tengeren, s a gyilkosoknak nem lesz mit tartaniuk a fölfedeztetéstől.

Az ifjak maguk türelmetlenül, sőt boszankodva jártak-keltek a hajón. Szinte elkeserítette őket

ÜGYLÁTSZOTT, HOGY VIZSGÁLJÁK AZ «ALERT» HAJÓT.

ez a szélesönd, amely mindjárt utazásuk kezdetén megállította őket, s ki tudja, meddig fog tartani.

Csak mr. Patterson Horatio volt elégedett. Azt remélte, hogy a meddig ez a szélesönd tart, lassan-lassan megszokja a tengert, s mire a sik tengerre érnek, már úgy hozzászokik a hajós-élet-hez, hogy a tengeri betegségnek semmi hatalma se lesz rajta.

— Ha a feleségem látna, — mondogatta magában, amint a hajóhidon setalगतott, — aligha nem büszke lenne rám, hogy nem fog rajtam a

tenger... Derék Patterson asszony!... Szinte sajnálom, ha rá gondolok, hogy mennyi keserűséget okoztam neki az utolsó intézkedésemmel. De hát mégis csak meg kellett tennem, s ha visszajövök, úgy is rendbe hozok mindent...

Közben a dagály lassanként a part felé vitte a hajót és Harry Markelnek vigyázni kellett, hogy nagyon közel ne menjen a parthoz. Ezért, mikor már alig voltak messzebb másfél mérföldnyinél, ledobatta s vasmascskát, mely azonnal megállította a hajót.

— Eszerint hát nem utazunk, kapitány? — kérdezte Roger Hinsdale a boszús kalóztól.

— Elég baj, hogy nem! — dörmögte Harry Markel érdesen, és hátat fordított a kérdezőnek.

— Mi baja a kapitánynak? — kérdezte Hinsdale megütődve a mellette álló Carpenter Johntól.

— Az, hogy nincs szél, és itt kell vesztegelnünk, — felelte a bandita, és sarkon fordulva, szintén ott hagyta a meglepett ifjut.

Este kilenc óra tájban az ifjak mind lefeküdtek Patterson úrral egyetemben. De előbb megkérték Cortyt, hogy ha az «Alert» esetleg felszedné vasmascskáit az éjjel, keltesse föl őket, hogy lássák az indulást.

— Ó, ha indulunk, nyugodtak lehetnek az úrfiak, hogy fölébresszjük őket! — felelte gyanús nyomatékka a kalóz.

De erre nem került a sor. Midőn az ifjak másnap reggel hat óra tájban fölkeltek, az «Alert» még mindig mozdulatlanul vesztegelt a horgonyon. A kapitány még aludt s a fiuk csak Cortit találták a hajóhídon, aki boszúsán rágta makrapipája szárát.

— Nos, indulunk-e? — kérdezték a fiuk kíváncsian.

— Szó sincs róla! — fakadt ki dühösen a matróz.

— Hát nem jött meg a szél?

— Annyi szellő sincs, amennyi egy gyertyalángot kiolthatna!

Hét óra tájban Harry Markel is feljött a földélzetre, de senkihez se szólt, s még Patterson úr udvarias köszöntését is csak kimért fejbiccentéssel viszonzta.

— Úgy látszik, fiatal barátaim, — szólt Patterson úr tréfásan, — hogy ma is elmondhatjuk Titus császárral: «*diem peritidi*», — elvesztettük a napot. Nincs szél, nem indulhatunk.

E pillanatban John Corty sietve ment a hajó orrába, ahol Harry Markel és John Carpenter tanácskoztak.

— Vigyázzatok! — sügta nekik halkan, izgatottan.

— Nos, mi az? — mordult rá a vitorlamester.

— Nézz oda jobbra... de el ne áruld magad! — folytatta Corty halkan.

Fönt, a sziklás parton, huszonöt-harminc ember járt-kelt és figyelmesen vizsgálta hol a tengert, hol a sziklás partokat.

— Rendörök! — mondta halkan Corty.

— Az ám! — hökkent meg Harry Markel.

— És mi nagyon jól tudjuk, hogy kit keresnek, — csikorgatta a fogát John Carpenter.

— Mindenki a helyére! — parancsolta Harry Markel a legénységnek.

A matrózok közül csak az a kettő maradt a földélzeten, akinek éppen szolgálata volt, a többiek pedig gyorsan besurrantak a hajó-szobába. Harry Markel és két cimborája óvatosan fölmentek a hajó-hidra, ahonnan a kis kormányos szobából észrevétlenül leshették a rendőröket.

Ezek valóban a megszökött fegyenceket keresték. Miután szegről-végre átkutatták a kikötőt és a várost, most már a partokon nyomozták a szökevényeket s úgy látszott, hogy különös érdeklődéssel vizsgálják az «Alert» hajót.

De nem igen volt valószínű, hogy valamit gyanítanak. Mind a mellett nem volt lehetetlen, hogy meg fogják vizsgálni az «Alert»-t, mivel ez a hajó még a kikötőben volt, mikor a fegyencek megszöktek, s megtörténhetett, hogy valamelyik észrevétlenül elrejtőzött a hajón.

Az volt hát a kérdés, hogy a rendörök mit fognak tenni?... Csónakba ülnek-e s feljönnek-e az «Alert» földélzetére, hogy átkutassák a hajót?... Harry Markel és cimborái idegesen, izgatottan figyeltek a rendörök minden mozdulatára... Hogyne! hisz ez az élet-halál kérdése volt rájuk nézve!

E közben az *Antilian School* növendékei észrevették a parton járó-kelő rendőröket, és Herbert Perkins azonnal rájuk fogta a messzelátót.

— Nini, még revolverük is van! — mondta. — Bizonyosan üldöznek valakit.

— Szó sincs róla! — mondta Tony Renault tréfásan, — azt nézik, hogy elindult-e már az «Alert», hogy a nagy eseményt tudtára adhassák az európai sajtónak.

— Bolond beszéd! — mondta John Howard vállat vonva.

— Ha nem hiszed, hát gyere: kérdezzük meg a kapitánytól.

(Folyt. köv.)

A KÉPZELETRŐL.

Az észnek másik tehetsége a *képzelet*, mely gondos kiművelésre szorul. Nagyon tartok tőle, hogy a tanítók és tanulók nincsenek kellőképp áthatva e tehetség szorgos kiművelésének fontosságától. Sőt akadhatnak köztük olyanok is, a kik fitymálják, mert nagyobb köze van a képzelet dolgokhoz, mint a tényekhez, s mert fölösleges a szorgalmas diáknak, aki exakt ismeretekre vágyik. De nem így van a dolog. Tudja mindenki, hogy az élénk képzelet sugallta a legnagyobb tudósoknak legfontosabb fölfedezéseiket. Goethe rá a példa a növény- és csonttanra vonatkozó nevezetes megjegyzéseivel. A képzelet csak akkor áll hadi lábón a tudománnyal, ha ész nélkül működik, vagyis korlátlanul, ha csak a szeszélyt vezeti. Ha pórázon tartja az ész, sokszor a legjobb, legszükségesebb segédeszköz. Azonkívül ép

oly szükséges a történelemben és az összes konkrét tények körében, mint a költészetben; a történetíró nem találhatja fel vaktában a tényeket, hanem egybe kell őket illesztenie s összhangzó arányok szerint elrendeznie; s ez a képzelet feladata. A tündérregéknek s mindenféle költött történeteknek megvan bizvást a magok haszna, és bölcsen alkalmazva hasznukat vehetjük a képzelőerő kiművelésében. A képzelőerőt mindig nagy haszonnal lehet alkalmazni a való dolgokban, azért is lelkére kötöm az ifjaknak, hogy szorgosan gyakorolják. Nem éppen szükséges a regények olvasása, hogy helyzetrajzokat és pontosan kikerekített jellemeket találjunk, melyek a képzelet játékára és fejlesztésére szolgálnak. Nagy Sándor, Luther Márton, Gusztáv Adolf s megannyi más kiváló egyének élete, kik magok teremtték meg a történelmet és hűsből meg vérből valók voltak, százezre hatatosabb nevelő erejű a legjobb regényeknél, sőt talán a legszebb költeményeknél is. Nem minden elme leli kedvét a költészetben, de nincs egy sem, melyre ne volna nagy és jótékony hatással valamely magasztos vagy fenséges cselekvény. A képzelet gyakorlása a nagy és derék emberek életrajzával kettős haszonnal jár. Mert egy csapásra, még pedig a leghatatosabb módon megtanuljuk az életrajzokban azt, amit tettek s azt, amit tenniük kellett volna. De ha a lehető legtökéletesebben ki akarod fejleszteni magadban a képzelőerőt, ne érd be azzal, hogy csupa nemes és magasztos képeket mutogatsz neki, amelyekben kedve telik, mert az ilyen passzivitás nem erősíti az eszedet. A diák képzésének erősen kell belekapaszkodnia azokba a kedves árnyékekbe, melyek tova lebegnek előtte; ne érje be annyival, hogy merő száraz és meddő emléket tartson meg róluk, hanem módját kell ejtenie, hogy maga elé idézhesse a történelem összes alakjait valódi rendjökben, különböző jellemeikkel, magok viseletével, kifejezősökökkel. Amint vannak emberek, kik behűnt szemmel mennek át az életen és semmit sem látnak, úgy vannak olyanok is, kik töméntelen könyvet elolvasnak, akik talán tele tömik magokat tényekkel s még sem tartanak meg semmit eszökben azokból az élő történeti képekből, melyeket egy órai olvasás elméjükbe véshtett volna, s a melyek megerősítették volna őket a szenvedés és megpróbáltatás ellen. Midőn tehát valamely jó könyvnek elolvastad egy fejezetét, ne azt kérdezd magadtól, mit láttál nyomtatva azokon a megsárgult lapokon, hanem azt, mit láttál festve képzeleted fényes csarnokában. Legyen benned ez a tehetség mindig élénk, mindig erővel és színnel teljes. Tartsd eszedben, nem akkor ismeresz valamely eseményt, mikor tudod, hogy megtörtént, hanem akkor, mikor úgy látod, a hogy megtörtént.

John Stuart Blackie.

Fordította

Kovács S. János dr.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Ifjúsági előadások.

A budapesti Nemzeti Színházban Szigeti József «Vén bakancsos és fia a huszár» c. darabját adták elő az elmúlt hétfőn ifjúsági előadásul. Az ifjúság egészen megtöltötte a nézőteret, sokat tapsolt a szereplő művészeknek. Kedden a Calderon «Két szék közt a pad alatt» című vígjátékát adták szép sikerrel.

A Vígyszínházban ismét «Az okos bolond» került színre s a bemutató előadás zajos tapsai ismét megújultak. A legközelebbi ifjúsági előadás *Antigone* lesz.

A Magyar Színházban «Grant kapitány gyermekei»-t játszották ismét. Verne látványos színműve most is sok tapsot aratott. A legközelebbi újdonság *Toldi* lesz.

Önképzőkori tudósítások. Az *ungvári «Dayka-önképzőkör»* idei alakulása óta hat ülést tartott: egy választmányi, három rendes, azonkívül pedig az aradi vértanúk és Dayka Gábor emlékezetére két ünnepi ülést. Eddigél összesen öt értekezés vagy fejtegetés érkezett be, az ünnepi üléseken pedig az értekezéson kívül egy-egy beszéd került napirendre. A halottak ünnepén a régi szokáshoz híven az elhunyt Zoltsák János tanár és Hódoly László igazgató sírjánál adózott kegyeletével a Dayka-kör. — A *kolozsvári unitárius főiskola «Kriza-önképzőkör»*-ének tisztviselői a következők: Védnök Pálfi Márton tanár úr elnök Abrudbányai Ede VIII. o. t., titkár Borbély István VIII. o. t., jegyző Török Sándor VII. o. t., pénztárnok Herszényi Andor VII. o. t. A «Remény» című ifjúsági hetilap főszerkesztője Borbély István VIII. o. t. Kiadók Bedő Ferenc, Marosi Dénes és Müller Gyula VI. o. tanulók. A nov. 7-iki gyűlés műsora ez volt: Perczel Gábor VIII. o. t. felolvasott Ostiánról, Kisgyörgy Imre VIII. o. t. szavalta Vida Józsefnek «Egy anya fájdalma» c. költeményét. Strachal János VII. o. t. hegedült, Fosztó Sándor VII. o. t. szavalt. — A *karagyi ev. ref. gimnázium «Petőfi-önképzőkör»*-e november 8-án tartott rendes gyűlést. Bírálatot olvastak fel Rápolti László és Tyihák István VI. o. tanulók, szavaltak Bagdi Dániel VI. o. t. és Mándoky Kálmán V. o. t.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Mai számunkhoz a Franklin-Társulat rendkívüli könyvárleszállítási jegyzéke a bolti árak felére és harmadára van mellékelve. — E leszállított áru könyvek, melyek a legváltozatosabb szakmákból vannak összeválogatva, minden könyvbarátnak bő választékot nyújtanak s igazán ritka alkalmul szolgálnak bő és olcsó könyvek beszerzésére. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

A Nagy Képes Világtörténet most megjelent 201. füzeté a júliusi forradalomról szól.

A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik egyetemi tanár, ki egyúttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára díszes félbörkötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérré. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irod. Int. Rt. Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

Idegen Szavak Szótára címen hasznos könyvet állított össze Radó Antal. E munka mintegy húsz-

ezer szónak és szólásnak adja magyarázatát s igen nagy gondal van megszerkesztve. A szálló-igéknel utal a forrásra is. A könyv ára vászonba kötve 4 kor.

FEJTÖRŐ.

Számtani kérdés:

Egy félgömböt, melynek küllője = 1, egy az alappal párhuzamos sík által két egyenlő darabra kell szelni. Az alaptól mily távolságban kell a metsző síkot fektetni? (Császár József.)

Vegyteni kérdés:

Melyik az a fém elem, melynek atomsúlya 39, levegőn igen gyorsan oxidálódik, azért petrolleumban tartják. Tengerparti s más növények hamujából állítják elő. Először Davy állította elő elektromosság által. A vizet hevesen bontja s oly meleget fejleszt ekkor, hogy a hidrogén meggyűlad. (Horváth L.)

Földrajzi kérdés:

Melyik Polynézia legmagasabb vulkánja? Melyik szigeten van? Milyen magas? Kinek a birtoka a sziget?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 november 29.

6. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése.

Algebrai kérdés: Apa 32, fiú 5 éves. — Vegyteni kérdés: Sót nyerünk. — Földrajzi kérdés: Kai-ping. — Képrejtvény: Ah! Hamurabi szakálára, mily alakok ezek! Biflázó diákok. Ez se volt divatban a mi időnkben. De ne feszegessük a dolgot. Isten veletek ti diákok!

Helyesen fejtették meg: Hoffmann Béla, Ernst Ernő, Kovács Lajos, Bresztovszky Ede, Licht Zoltán, Salamon Samu, Reicher József, Erdődy László, Fenyves Dezső, Makk István, Feigler F., Havas Péter, Szerényi Nándor, Vállas Lajos, Szemző István, Baranyai Zoltán, Bezerédy Tóni, Békés László, Tuschák Imre, Fragner Géza, Rozgonyi Ottó, Lustig testvérek, Aczél Benő és Béla, Földváry Géza, Szabó Gyula, Eisler Dezső, Földöldy Sándor, Vörne János, Weil Károly, Tóth Mihály, Radetzky József, Weisz Henrik, Nord Frigyes, Fehér Antal, Reitzer Miklós, Varrók László, Ligeti Géza, Kronberger Emil, Nyiraty György, Hutter Kálmán, korompai Brunswik György.

A kitűzött könyvjutalmat (Garay János: Szent-László; díszk.) Fragner Géza gimn. tan., nagyszombati előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON

Cicero. Latinul írt levele némileg különbözik a Cicero leveleitől, de hát ez még nem olyan nagy baj. Mindenesetre dicseretes dolog, hogy annyira megszerette a latin nyelvet. Idővel jobb és nyelvtani hibáktól ment leveleket is fog írni ezen a nyelven, de addig még sok latin szót kell tanulnia s több levelet írnia. — B. S. Nevezett írónak a műveit még ne olvassa. Nem egészséges eledelel az a maga korában. Maradjon az igazi nagy

írók műveinél s ne szedjen be mindenféle eledelet. Alaposan elrontanak a gyomrát s el az izlését is. — Poéta. Házi használatra jók. Ha elolvassa családja szűkebb körében, bizonyára örömet fog vele szüleinek szerezni, de arról, hogy mi közöljük, arról most még szó sem lehet. — Melodráma. «Petőfi a Hortobágyon», «Rákhel siralma». — Erkölcsi büntetés. Talán kissé szigorú, de igazságos. Reméljük, meglesz a kívánt sikere. — B. D. (Szeged). Kapható lapunk kiadóhivatalában s minden hazai könyvkereskedésben. Ára füzve 2 kor. — H. I. Nem vállalkozhatunk olyanra, amihez nem értünk. — Érdeklődő. 1. Róm. kath. 2. Ott is lakott. 3. Nem tartozik ahhoz az ághoz. — Novella. Erőtlen kísérlet. Állatmesének hosszú, novellának rövid, anekdotának unalmas. Van benne 17 helyesírási hiba. Azt hiszem, ennél többet nem mondhatunk róla. — S. S. A középiskola négy osztálya. — Írásbeli feladatok. Nem lehet olyan tétel, amelyről a diákoknak már előzetesen ismereteik nincsenek. A maga erejére támaszkodják. A mankó nem jó eszköz arra, hogy valakit járt tanítson meg. — Új gimnázium. A bekötési táblák ára 1 kor. 60 fill. — Julius Lipót írja meg címét, hogy a képes levelezőlapokat elküldhessék önének. — N. L. (Debrecen). 1. Még nem érte el. 2. Az első díja 100 forint, a másodiké 100 arany. — F. D. (Budapest). Az «Atheneum» könyvkiadóhivatalánál rendelheti meg. — E. L. (Budapest). Közölhetetlen.

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI. Bajnok-utca 3.

Vesz, cserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Nézzé meg a gyűjteményét, megannyian-e benne a következő gyűjteményű és ólósó bélyegeket:

Legújabb!

Paraguay, 1903 (1. 2 és 5 ct) 3 darab, oroszlan a lobogóval csak 25 fillér és a portó; Perak 1, 2 ct, gyönyörű tigrisfejjel, 2 darab csak 20 fillér és a portó; Guatemala, 1, 2 ct. (papagály és lovas-szobor) 2 darab csak 20 fillér és a portó; Djibouti, a francia Somali-part Afrikában, 1 és cts, pálmaliget, csak 20 fillér és a portó; Travancore, 1/2, 1, 2, 4 cts. (a közepén a kagyló) 4 darab csak 35 fillér és a portó. Antioquia, 1903 (1. 2, 2¹/₂, 3, 4) öt darab, gyönyörű számokkal, csak 40 fillér és a portó; Kréta (1 Hermes, 5 Hera; 10 György király) 3 darab igen szép nagy bélyeg csak 20 fillér és a portó; Persia, 4 különféle csak 30 fillér és a portó; Madagascár, 4 különféle csak 30 fillér és a portó; Bolivia új! (1, 2 ct) a köztársasági élnek arczképével, 2 darab csak 20 fillér és a portó; Új-Zéland, 4 különféle, gyönyörű tájképek, a 4 darab csak 30 fillér és a portó; Dominica emléksorozat (1, 2 ct), gyönyörű nagy bélyegek, a bélyegpár ára csak 40 fillér és a portó.

Két koronáig használatlan bélyegeken is beküldheti a pénzt. Portóra, ha ajánlva kívánja a levelet, 35 fillért (dupla levélért 45 fillért) küldjön; közönséges levél portója, ha egyszerű, 10 fillér, ha dupla, 20 fillér.

5 koronás rendelés portómentes.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és diszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kellékek az ideig jórészt Bécsből szerkesztettek be, indultatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Tisztelettel Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17. Árjegyzéket tessék a «T. L.»-ra hivatkozva kéri.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Fgész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adjuk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

BURKUS.

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes. 8

Írnom kellett édes anyámnak, hogy küldjön jó meleg harisnyákat, mert attól félek, hogy lefagy a lábam. Aki jár-kelel, szaladgál, koresolyázik, az nem félhet attól, hogy a lába lefagy, de aki a boltban álldogál s csak néha-néha topog a lábával, az vigyázzon magára, azt mondom.

Édes anyám küldött hat pár harisnyát, küldött meleg alsóinget is, de arra nem volt szükségem, azt odaadtam Pityikének, hogy ne fájzék meg, ha koresolyáznia megy. (A koresolyát is én adtam Pityikének. A dolg úgy történt, hogy Pityikének volt egy forintja koresolyára. Én oda-mentem Bogdán úrhoz s kértem, hogy az öcsémnek adhassunk olcsóbban koresolyát. Bogdán úr azt mondta, hogy a pénzt adjam vissza az öcsémnek s ingyen adjak egy pár koresolyát.)

Igen szépen megköszöntem. Bogdán úr barackot roppantott el a fejemen a mutatóujjával s így szólott:

— Jól van, jól! Menj árulni!

Boltot nem sepertem. Ezt az igazság kedvéért is ki kell jelentenem. Ez a nehéz feladat Mártonra várt, aki félóránig táncoltatja a seprűt a padlón, míg én a kiesiny kályha mellett melegedtem. Künn még rendesen sötét volt. A segéd urak félhétkor jöttek, Fillinger úr hét előtt soha sem jött be. Ezt neki Bogdán úr megengedte, mert huszonnyolc éve szolgál az üzletben. Aztán neki már családja is van. Száz forint havi fizetésből lehet családot tartani. A többi segéd a házban lakott. Kettőnek-kettőnek volt egy szobája. A kávé-t a szolgáló vitte be nekik. Én a konyhán ittam meg. A szakácsné sokszor kérdezte tőlem: — Ne töltsen még egyszer tele, Pista?

— Töltsé bizony!

Ebből kitetszik, hogy én a Bogdán Gergely házában nem haltam éhen. Bogdán úr egy átkozottul hideg napon fejembe nyomott egy sapkát, melynek kétoldalt leffentyűje volt, — magyarán mondva fültakarója.

— Húzd a füledre, fiam, ha a raktárba mégy!

Ebből is kitetszett valami: az tetszett ki, hogy Bogdán úr reám is gondolt, talán egy kissé szeretett is. Pedig én sohasem mentem hozzá bizelgő szóval. Utáltam mindig az olyan embert, aki másnak a szemébe szokatlanul édes szavakat mond. Mindig azt hittem:

— No, ez az ember bizonyosan csálni akar!

Én Bogdán Gergely urat megcsálni nem akartam. Hanem édes apámnak úgy a Pityike koresolyája, valamint az én leffentyűs sapkám történetét híven megírtam. Hadd tudják meg odahaza is, hogy az én gazdám jószívű ember.

VIII.

Szomorú hírek hazulról. Havi két forint ötven krajcár. Egyéb jelentéktelen apróságok.

A tél, melytől oly nagyon félttem, szerencsésen elmúlt. Hozzászoktam a hideghez, amint hozzászoktam volt már régen a korán felkeléshez. A sapka füleit nem kellett leeresztenem, a tenyerem tisztességesen megkérgeződött s többé nem volt olyan érzékeny, ha a vas-rudakat kellett megfognom.

Karácsonyra a fiúk mind hazamentek. Én is szerettem volna az ünnepeket otthon tölteni, de éppen ekkor volt a boltunkban a legtöbb munka. Először is a karácsonyi vásár, aztán az évi leltár. Erre az utóbbira Bogdán Gergely úr nagyon kényes volt, pedig nem kellett neki senkinek beszámolnia, csupán önmagának.